

KWETSBAARHEID VAN OUDEREN MET HARTFALEN

20 november 2015

Robbert Gobbens

Inholland, Zonnehuisgroep Amstelland

INLEIDING

Persbericht Den Haag, 4 februari 2011

Kwart van de 65-plussers kwetsbaar

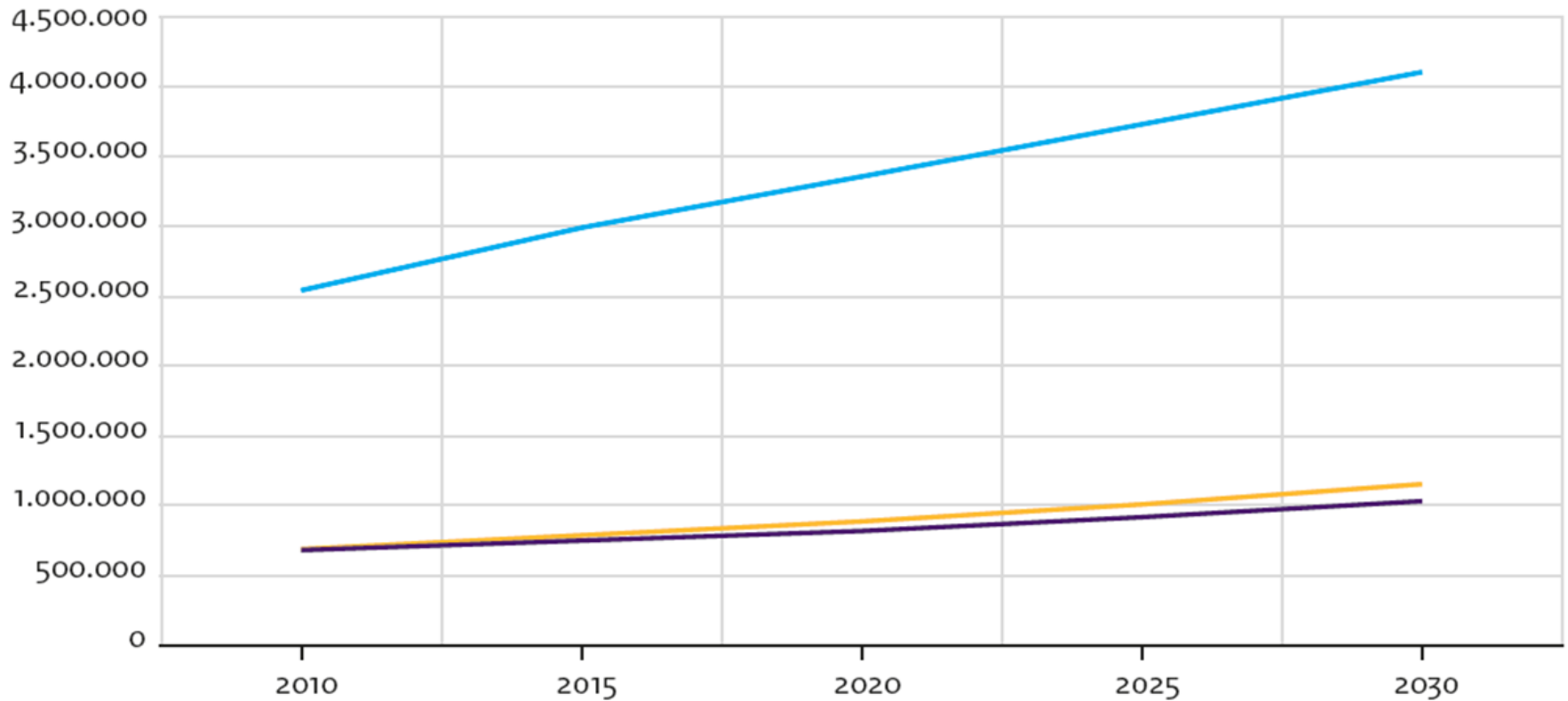
- Ruim een kwart van de 65-plussers is kwetsbaar voor ernstige gezondheidsproblemen.
- Het aantal kwetsbare ouderen zal tussen 2010 en 2030 naar verwachting toenemen met ruim 300.000 van bijna 700.000 naar meer dan 1 miljoen.
- Kwetsbare ouderen hebben een vier tot vijfmaal grotere kans op opname in verzorgings- of verpleeghuis en een twee tot driemaal grotere kans op overlijden binnen drie jaar in vergelijking met de groep niet-kwetsbare ouderen.

Bron: SCP, 2011

AANTAL KWETSBBARE OUDEREN

(SCP, 2011)

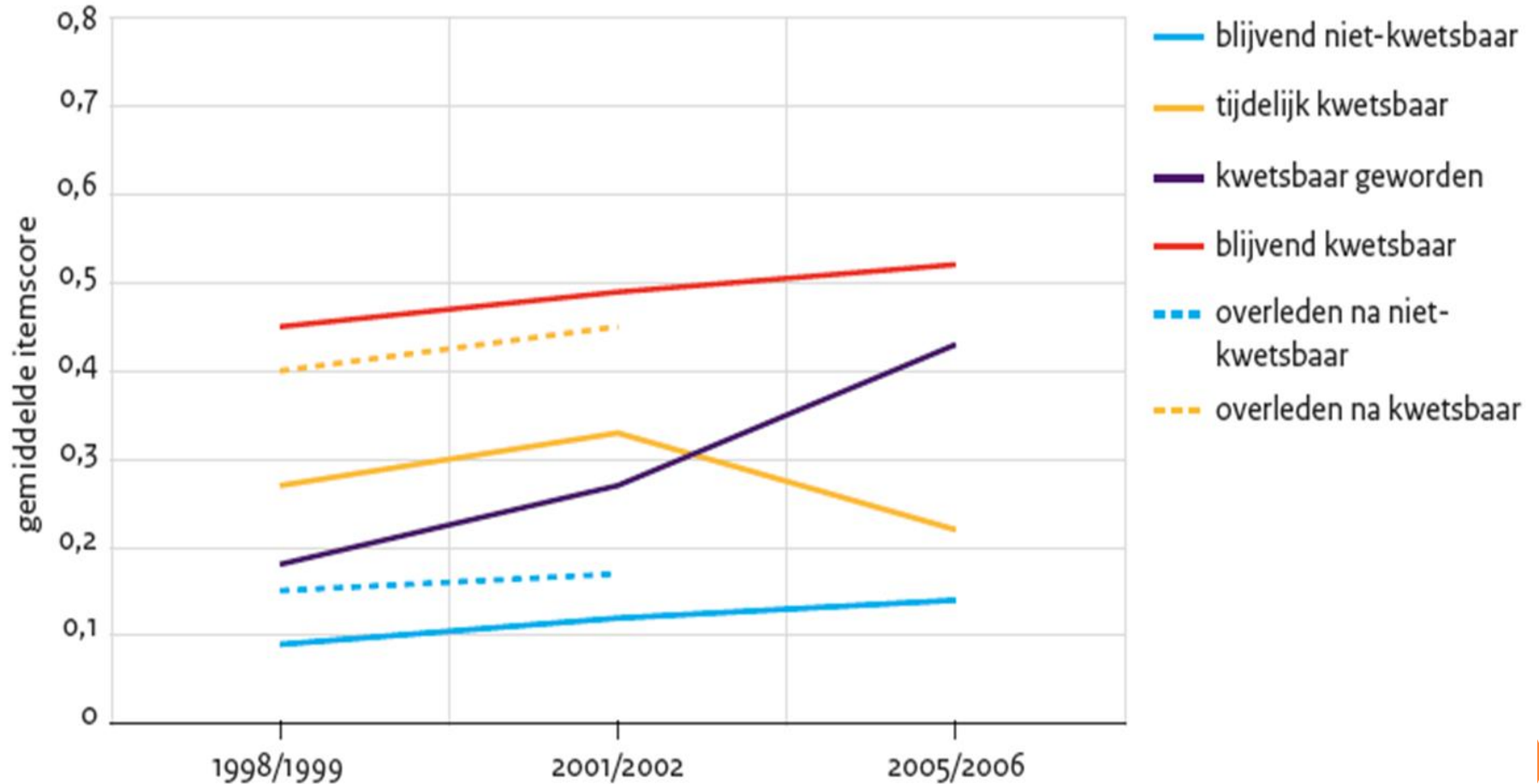
— aantal 65-plussers

— aantal kwetsbare ouderen (demografische projectie)

— aantal kwetsbare ouderen (sociaaldemografische en gezondheidsprojectie)

HET BELOOP VAN KWETSBAARHEID

(SCP, 2011)

WAT VINDEN OUDEREN ZELF?

Jacob Mooiman

(100 jaar)

‘Ik voel mij helemaal niet kwetsbaar, ik voel mij in optima forma. Ik kan alles nog en doe alles nog zelf: lopen, wassen, mijn bed opmaken. De zusters zeggen wel eens: ‘We doen zo weinig voor je!’. Ik sta elke dag om half zes op, drink twee borreltjes per dag en op zondag drink ik er drie. Ik kan zo wel 1000 worden.’

Jacoba Ros-Verbaan

(91 jaar)

‘Ik voel me niet kwetsbaar, ik ben een tevreden vrouw. Ik ben met blijdschap naar het verzorgingshuis verhuisd en ben nog steeds heel blij. Het wordt lichamelijk wel allemaal wat minder; gebrekkig lopen, beetje vergeetachtig, maar ik mag niet mopperen. Ik ben laatst gevallen, heb een TIA gehad, maar ik maak me geen zorgen. Het is gebeurd en ik ga weer door.’

DEFINITIE VAN KWETSBAARHEID (CONCEPTUEEL)

- Smal

Bijvoorbeeld:

Een biologisch syndroom van een verminderde reserve en weerstand tegen stressoren, dat het resultaat is van dalingen van diverse fysiologische systemen, en dat gevoeligheid voor ongewenste uitkomsten veroorzaakt.

(Fried et al., 2001)

DEFINITIE VAN KWETSBAARHEID (OPERATIONEEL)

Fried et al. (2001) criteria om kwetsbaarheid vast te stellen:

- Gewichtsverlies
- Uitputting
- Inactiviteit
- Traagheid
- Zwakte

Kwetsbaar ≥ 3

DEFINITIE VAN KWETSBAARHEID (CONCEPTUEEL)

- Fragiliteit is een dynamische toestand waarin een individu verkeert die tekorten heeft in één of meerdere domeinen van het menselijk functioneren (lichamelijk, psychisch, sociaal), die onder invloed van een diversiteit aan variabelen wordt veroorzaakt en die de kans op het optreden van ongewenste uitkomsten vergroot.

Biedt kader voor een integrale operationele definitie van fragiliteit

DEFINITIE VAN KWETSBAARHEID (OPERATIONEEL)

Lichamelijk domein

Onbedoeld gewichtsverlies, moeilijkheden met lopen, kracht in handen, lichamelijke moeheid, lichamelijke gezondheid, evenwicht, gehoor- en gezichtsproblemen

Psychisch domein

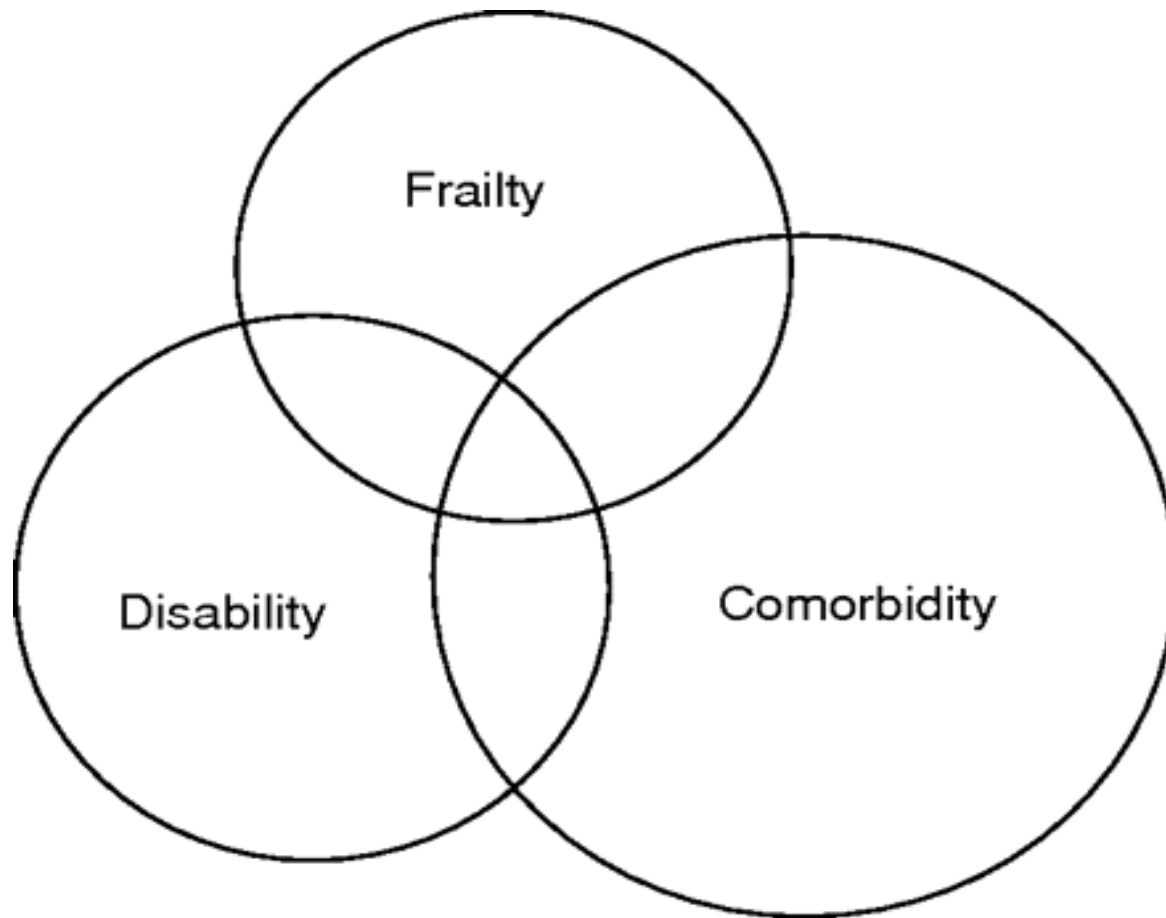
Cognitie, depressieve symptomen, angst, coping

Sociaal domein

Alleenwonend, sociale relaties, sociale steun

KWETSBAARHEID, COMORBIDITEIT, ADL BEPERKINGEN (FRIED ET AL., 2004)

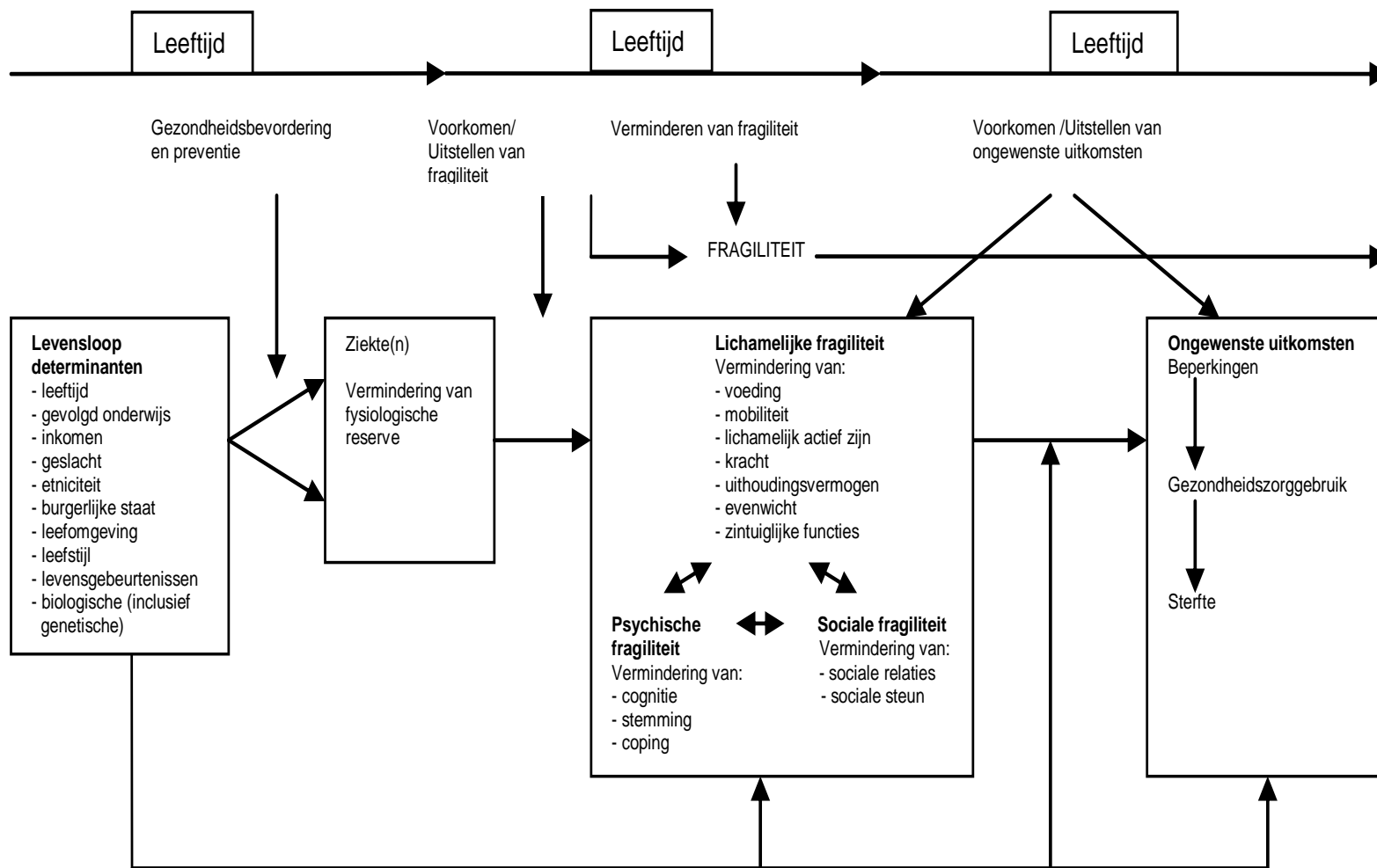

KWETSBAARHEID, COMORBIDITEIT, BEPERKINGEN (DEEG EN PUTS, 2007)

	N	%
Geen van de drie	302	25,6
Comorbiditeit, geen kwetsbaarheid, geen beperkingen	399	33,8
Beperkingen, geen comorbiditeit, geen kwetsbaarheid	45	3,8
Kwetsbaarheid, geen comorbiditeit, geen beperkingen	21	1,8
Comorbiditeit, beperkingen, geen kwetsbaarheid	237	20,1
Comorbiditeit, kwetsbaarheid, geen beperkingen	36	3,1
Beperkingen, kwetsbaarheid, geen comorbiditeit	14	1,2
Comorbiditeit, beperkingen, kwetsbaarheid	126	10,7
Totaal	1180	100,0

EEN INTEGRAAL CONCEPTUEEL MODEL VAN KWETSBAARHEID (GOBBENS ET AL., 2010)

TILBURG FRAILTY INDICATOR (TFI)

Ontwikkeld door Gobbens et al., 2010

Screeningsinstrument, vragenlijst, zelfrapportage

Twee delen:

deel a) determinanten: 10 items en deel b) componenten: 15 items

- Lichamelijk: lichamelijke gezondheid, afvallen, lopen, evenwicht, kracht, horen, zien, lichamelijke moeheid
- Psychisch: cognitie, depressie, angst, coping
- Sociaal: alleenwonend, eenzaamheid, sociale steun

Afkappunt: ≥ 5

TFI DEEL A DETERMINANTEN (1)

1. Wat is uw geslacht? man vrouw
2. Wat is uw leeftijd? .....jaar
3. Wat is uw burgerlijke staat?
 gehuwd of samenwonend
 ongehuwd
 gescheiden
 weduwnaar/weduwe
4. Wat is uw geboorteland?
 Nederland
 Nederlands Indië
 Suriname
 Nederlandse Antillen
 Turkije
 Marokko
 Anders,
namelijk.....
5. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?
 geen of lager onderwijs
 middelbaar onderwijs
 hoger beroepsonderwijs of
universiteit

TFI DEEL A DETERMINANTEN (2)

6. In welke categorie valt het netto maandinkomen van uw huishouden?	0 €600,- of minder 0 €601,- tot en met €900,- 0 €901,- tot en met €1200,- 0 €1201,- tot en met €1500,- 0 €1501,- tot en met €1800,- 0 €1801,- tot en met €2100,- 0 €2101,- of meer	
7. Hoe gezond vindt u alles bij elkaar uw manier van leven?	0 gezond 0 niet gezond, niet ongezond 0 ongezond	
8. Heeft u twee of meer ziekten en/of chronische aandoeningen?	0 ja	0 nee
9. Heeft u het afgelopen jaar één of meerdere van de volgende gebeurtenissen meegemaakt?		
- het overlijden van een dierbaar persoon	0 ja	0 nee
- een ernstige ziekte van uzelf	0 ja	0 nee
- een ernstige ziekte van een dierbaar persoon	0 ja	0 nee
- een scheiding, verbreking duurzame, intieme relatie	0 ja	0 nee
- een verkeersongeval	0 ja	0 nee
- een misdrijf	0 ja	0 nee
10. Bent u tevreden met uw woonomgeving?	0 ja	0 nee

TFI DEEL B COMPONENTEN (1)

B1 Lichamelijke componenten

11. Voelt u zich lichamelijk gezond?	0 ja	0 nee
12. Bent u de afgelopen periode veel afgevallen zonder dit zelf te willen? <i>(veel is: 6 kg of meer in de afgelopen 6 maanden of 3 kg of meer in de afgelopen maand)</i>	0 ja	0 nee
Heeft u problemen in het dagelijks leven door		
13.....slecht lopen?	0 ja	0 nee
14.....het slecht kunnen bewaren van uw evenwicht?	0 ja	0 nee
15.....slecht horen?	0 ja	0 nee
16.....slecht zien?	0 ja	0 nee
17.....weinig kracht in uw handen?	0 ja	0 nee
18. ....lichamelijke moeheid?	0 ja	0 nee

TFI DEEL B COMPONENTEN (2)

B2 Psychische componenten

19. Heeft u klachten over uw geheugen?	0 ja	0 soms	0 nee
20. Heeft u zich de afgelopen maand somber gevoeld?	0 ja	0 soms	0 nee
21. Heeft u zich de afgelopen maand nerveus of angstig gevoeld?	0 ja	0 soms	0 nee
22. Kunt u goed omgaan met problemen?	0 ja		0 nee

B3 Sociale componenten

23. Woont u alleen?	0 ja		0 nee
24. Mist u wel eens mensen om u heen?	0 ja	0 soms	0 nee
25. Ontvangt u voldoende steun van andere mensen?	0 ja		0 nee

TILBURG FRAILTY INDICATOR (TFI)

Psychometrische eigenschappen

Predictieve validiteit: functionele beperkingen, mortaliteit, ziekenhuisopname (Daniels et al., 2012); ontvangen van verpleging, verzorging en mantelzorg (Gobbens et al., 2012)

Constructvaliditeit: o.a. TUG-test, four test balance scale, HADS-A, eenzaamheidsschaal (Gobbens et al., 2010)

Betrouwbaarheid: Cronbachs alpha 0,79 (Metzelthin et al., 2010); 0,73 (Gobbens et al., 2010)

Test-hertest voor een periode van 1 jaar: 0,79 en periode van twee weken 0,90 (Gobbens et al., 2010)

KWETSBAARHEID EN HARTFALEN

Systematische review, 8 artikelen (Jha et al., 2015)

Prevalentie van kwetsbaarheid: 18 – 54%

Afhankelijk van gebruikte meetinstrument –
gerichtheid op lichamelijke kwetsbaarheid

Ongewenste resultaten: co-morbiditeit,
ziekenhuisopnames, mortaliteit

METEN VAN KWETSBAARHEID BIJ MENSEN MET HARTFALEN

Fried model versus Gobbens model (Boqin, 2015)

Conclusies:

- toevoegen van psychische componenten aan lichamelijke kwetsbaarheid verhoogt voorspelling van (I)ADL beperkingen
- toevoegen van psychische en sociale componenten aan lichamelijke kwetsbaarheid verhoogt voorspelling van kwaliteit van leven

Kwetsbaarheid = multidimensioneel

TWEE STUDIES

Patiënten met hartfalen, in Wroclaw Medical University, Polen.

Inclusiecriteria: ≥ 60 jaar, informed consent

Cardiologie verpleegkundige en dossieronderzoek

STUDIE 1

Doelen

- Prevalentie kwetsbaarheid bepalen
- Samenhang bepalen tussen enerzijds angst en depressie en anderzijds kwetsbaarheid
- Samenhang bepalen tussen kwetsbaarheid en kwaliteit van leven.

METHODE

Meetinstrumenten:

- TFI (Poolse versie) (Uchmanowicz et al., 2015)
- SF-36, twee subschalen: Physical Component Scale (PCS) en Mental Component Scale (MCS)
- HADS, twee subschalen: HADS-Anxiety en HADS-Depression

RESULTATEN

100 patiënten geïncludeerd

Prevalentie: 89%

	niet-kwetsbaar	kwetsbaar
Leeftijd, gemiddelde	62,3 jaar	67,9 jaar
Geslacht, man	8 (72,7%)	45 (50,6%)

RESULTATEN

Correlaties (n=100)

	SF-36 PCS	SF-36 MCS	HADS-A	HADS-D
TFI	-0,66***	-0,68***	0,60***	0,66***

*** $P < 0.001$

STUDIE 2

Doelen:

- Samenhang bepalen tussen kwetsbaarheid en zelfzorg
- Samenhang bepalen tussen patiëntkenmerken en kwetsbaarheid

METHODE

Meetinstrumenten:

- TFI
- European Heart Failure Self-care Behavior Scale (EHF-ScBS): 9 items (o.a. medicatie, beweging)

RESULTATEN

110 patiënten geïncludeerd

Leeftijd, gemiddelde 66 jaar

Geslacht, man 59 (53,6%)

Prevalentie kwetsbaarheid: 75%

Correlaties

	zelfzorg
Lichamelijke kwetsbaarheid	0,02
Psychische kwetsbaarheid	0,17
Sociale kwetsbaarheid	0,26**

*** $P < 0.01$

RESULTATEN

	Lichamelijk	Psychisch	Sociaal
Leeftijd	0.52***	0.21*	0.25**
Onderwijs	-0.22*	-0.17	-0.05
Inkomen	-0.05	0.08	0.10
Jaren hartfalen	0.39***	0.18	0.28**
Ziekenhuisopnames	0.12	0.16	0.19*
NYHA klasse	0.31**	0.38***	0.06

* $P < 0.05$; ** $P < 0.01$; *** $P < 0.001$

DE BOODSCHAP

Prevalentie kwetsbaarheid hoog

Kwetsbaarheid hangt samen met lagere kwaliteit van leven, angst en depressie

Kwetsbaarheid is multidimensioneel

Interveniëren is essentieel!

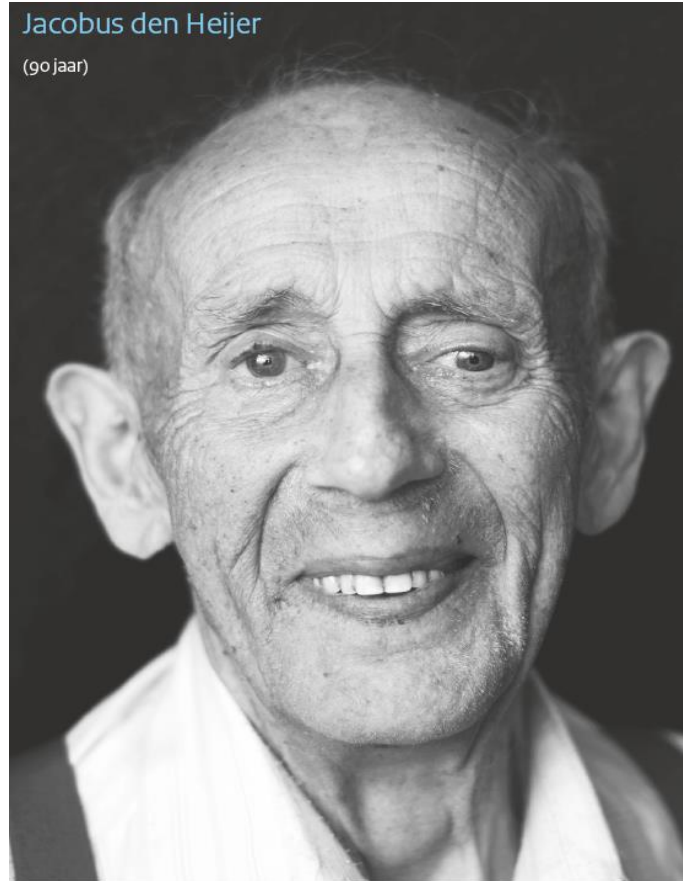
Werk multidisciplinair

BEDANKT VOOR JULLIE AANDACHT!

SCP, 2011

ROBBERT GOBBENS
robbert.gobbens@inholland.nl

‘Toen ik 48 was, heb ik drie maanden in het ziekenhuis gelegen omdat ik bij een ongeluk op de vissersboot beide benen brak. Toen was ik kwetsbaar. Ook toen mijn vrouw overleed, kreeg ik echt een klap. Ik heb na twintig jaar nu mijn derde pacemaker. Door al dat gezwerf heen ben ik toch 90 jaar geworden. Je moet er steeds weer bovenop komen door te vechten.’

